

Esta metapfisica deu o A. G. P.
M. Goncalo de Moraes em o 3° Livro
no anno de 1685 ca escreveu fmaro
da Costa Pedro.

Handwritten text, possibly a signature or name, written in cursive.

Handwritten text, possibly a name or title, written in cursive.

Handwritten text, possibly a date or location, written in cursive.

Handwritten text, possibly a name or title, written in cursive.

Opus metaphysicum

In captionem descriptam de quibusdam agit de ente in 12. q. 1. et
1. q. 2. de 2a. entis divisione in Divinum et creatum in Substantia et ad-
jectivum. 3. q. 1. de 3a. entis divisione in Corporeum et Spirituale in ma-
teriam et Formam. 4. q. 1. de ultima entis divisione in decem particu-
laritates. 5. q. 1. de Substantia et adjectivo. 6. q. 1. de quatuor generibus et
de ultimo participio. Accidit in hoc extremo navigavit
per se philosophica nauis naufragii periculis in fraterjele-
na fabricata. Spira de Substantia et adjectivo et nobis oportu solu-
tionibus benignis affulit uultu deperitque iustis ita gloriem
ad aduersaria spira uelut nauem feliciter deducat.

Disputatio Ia
De ente in Comuni.

Completitur sol. Ia. de ente et adiecto in classe de parti-
cipio. 2a. et optio entis. Illius uision. 3a. de substantia.

Sectio Ia
De quoditate incluse, abstracte et orisio entis.

De uocabulo est bifaria Summi est. 1o. de partici-
pium. Obi. Sustitui Summum ad sol. id ualeat ut de exteriori. Di-
citur de q. agit de in ente licet ad de solo de per se. 2o. de
ga. Solus. Dicitur in per se exteriora. 2o. Summi est est quod
nomen ad id sol. id ualeat ad de est. Sive hoc ualeat
sive non. et in hoc. Sive est Summi. Sicut ad de per se.

2. affirmativam & negativam p. negativam definit = Id quod in-
nulla in universis & in omnibus & in quibuslibet adesse potest
affirmativam definit = Id quod a se est extrinsecus
Parte latet positive excludit negativam
2

Latet extrinsecus in se extrinsecus latet positive
negativam ut patet in eis qui ad juramentum suum gratia neg-
ativa excludit ad omnia loca & ad omnia extrinsecus
patet ab actu. Id est eadem pars est accommodari & addi
affirmativa, id est illa excludantur ad negativam & entia loci.

3. De 2° in hac explicata sui definitio
omittit circulus lectionis. ex 2° nam in te-
rroganti quod sit ens? Responsum est id quod est extrinsecus. Si inter-
rogantem quod sit ipse extrinsecus. Responsum est deo omnimoda-
tem quod omittit circulus. Ad hoc signum est illius proba-
tionem per se. nam si interrogantem quod sit ipse extrinsecus
responsum est per se patet extrinsecus.

4. De 2° melius explicata ens per affirmativam
Chimera quod est ad extrinsecum. Quod est
quod ens quod se habet illa est melius explicata
clarius declarata. Item quod est extrinsecus
te est ens per se ad extrinsecum. Item per se
ad extrinsecum. Item est extrinsecum. Item
ora in affirmativa. Chimera est extrinsecum
est. Item in hoc oes notissima.

Dubium secundum

Quem includat factus in divinis seu modis illis
5. 5. 2° entibus
Affirmativa extrinsecus. Item per se. Item in affirmativa

4. ut uim magis q' boni d' linend' uerit' p' seipsum uideat in
 suo optu' fructu' in cludere late d' e' optu' p'fundentem a
 p' seipsum late d' uij' optu' d' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'

9
 ita uia uis magis neg' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'

12
 Non uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'

14
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'

17
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'
 uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit' uerit'

Sua spēs sūt in traditū dīas dīas sūt in optum ex-
gōm qā dōtū n̄ pōnt dīa nari dente dāb illy n̄
Sindat on dōtū d d d exje aīj.

15 Inī: in dōtūe y dīa sūt n̄ in dōtū mīm
gīm dīa ad certum dōtū: q̄ neg. in dōtū
mētā sūt dīa sūdudat mīm gīm dētrā ad certum
spēm entj. Q̄ dōtū sūt d dōtūe mētā dīgōra gīj
ē illa q̄ dāt n̄ al d dōtūe n̄ gōra dōtū
dīgōra d dōtūe gīj ē illa q̄ dāt n̄ entj sūt pīm ed-
rīas partj. dāt n̄ sūt q̄ mīm dōtūe optum d
n̄ dāt dīa mētā.

16 Opp. 3°: Si p̄ dīas in dōtūe sūt n̄ in dōtū
p̄ dīas sūt n̄ dāt dīa. Sūt d dōtūe dīa ali-
ud dīa dīa n̄ entj. d dīa dīa: d dīa
dōtūe d dīa dīa: p̄ dīas ē dīa dīa ē p̄ dīas.
d dīa. d dīa n̄ mīm gā dīa q̄ sūt n̄ in dōtū gīj
entj d dōtūe optum et mīm dīa entj sūt mīm dōtūe
d dīa: entj d dōtūe d dīa dīa n̄ ē entj d dīa. d dīa
d dīa sūt p̄ dīas. d dīa in traditū dīas q̄ d dīa dīa
spēs. spēs in dōtū d dīa dīa dīa dīa dīa
undā d dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa
dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa
d dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa
d dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa

17 Opp. 4° entj dīa dīa dīa dīa dīa dīa
dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa
und dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa
entj d dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa
d dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa
d dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa dīa

18 Opp. 5° d dīa dīa dīa dīa dīa dīa

prius & posterius qd libet qm in fieri Vg ali: prius b 7
 Subra in clura in ipso alit et posterius dicitur qd e post-
 rius ipso alit d' doc n' o' d' m: q' neq' illud est q' t' t' t'
 admittens Subra: nullu on e in quibus qd on e ead' illam
 prius e posterius itatem l'ic Diversis q' uim. in q' in-
 cludit' et q'z unu e alio posterius Nam in nullu e
 in quibus qd e' b' p' p' h' t' q' ad nos q' u' Subra q' d' i' m-
 p' l' e' t' e' l' i' c' m' i' d' f' r' a' d' p' r' i' u' s' i' l' l' u' s' p' a' r' t' i' c' i' p' i' t' l' i' c' o' m' i' a' e' p' o-
 s' t' e' r' i' u' s' l' i' c' e' f' i' r' e' .

49

Des: Mijs dicitur dicitur e' d' m' i' e' d' o' q' u' i' t' y
 q' d' f' a' t' e' a' c' c' i' n' y : q' e' d' d' r' i' a' d' o' t' m' i' e' e' t'
 i' d' e' a' u' i' t' e' n' y' . e' t' n' o' a' n' y' q' u' e' l' i' m' i' s' d' e' d' i' c' i' t' . d' o' t' m' i' e'
 i' n' c' a' r' e' d' n' e' l' o' t' m' i' e' a' l' l' e' r' y' d' e' a' l' l' e' r' y' i' m' i' e' . n' a' m' i' d'
 a' l' l' e' r' y' e' n' t' a' y' d' i' t' a' l' l' e' r' y' i' m' i' e' s' a' b' i' y' e' q' d' m' i' e' t' i' m' i' e' i' n' c' a' r' e'
 e' t' q' d' i' n' t' e' n' d' a' t' q' u' a' l' i' u' d' a' l' i' e' a' d' o' c' i' t' e' d' i' s' t' i' n' .

20

pp. 6. dicitur onty in eadem dicitur onty quid
 in ente d' d' i' f' e' r' e' n' d' i' i' t' e' : q' i' l' l' u' d' q' d' d' i' f' e' r' e' n' d' i'
 n' e' o' n' t' a' t' e' . e' t' e' a' d' l' e' t' e' n' t' p' r' i' u' s' d' i' c' e' n' d' i' d' i' f' e' r' e' n' d' i' .
 e' t' q' u' i' s' d' i' c' i' t' i' n' e' n' t' e' u' i' u' i' c' e' n' e' q' . a' t' q' u' i' e' a' d' e' l' s' a' n' y' .
 d' o' t' d' a' c' d' i' c' a' f' i' s' q' u' o' p' t' y' q' u' i' t' m' i' n' e' x' p' t' o' s' . q' u' i' d' e' i' n' d' i' c' a'
 d' i' c' i' t' i' n' e' n' t' e' d' i' s' t' i' n' a' n' t' e' e' x' p' t' a' d' u' b' l' i' c' i' p' o' s' i' t' y' e' x' t' e' r' e' .
 e' t' m' i' n' e' x' p' t' e' d' e' e' d' o' c' t' r' e' d' u' b' l' i' c' i' t' a' t' e' p' o' s' i' t' y' e' x' t' e' r' e' d'
 q' u' i' d' e' q' u' i' p' u' n' t' e' d' i' f' e' r' e' n' d' i' i' t' e' d' i' s' t' i' n' a' n' t' e' e' x' p' t' a' d' u' b' l' i' c' i' t' a' t' e'
 d' i' c' i' t' p' o' s' i' t' y' e' x' t' e' r' e' . n' u' l' l' u' a' u' t' e' i' n' q' u' i' e' n' t' q' d' e' a' d' l' e' t' d' o' c'
 m' i' s' d' i' c' i' t' p' r' i' u' s' d' i' c' e' n' d' i' d' i' f' e' r' e' n' d' i' n' e' q' d' e' u' e' n' i' r' e' d' o' c' m' i' s'
 e' l' l' i' c' i' t' q' d' d' i' c' a' d' i' c' i' t' l' i' c' o' m' i' a' .

21

Des: Legit ex hoc dari q' d' i' l' l' u' s' i' n' i' n' f' e' r' i-
 tum, q' d' i' d' i' c' a' e' x' e' s' q' d' s' i' n' e' n' y' i' n' i' l' l' o'
 d' i' c' i' t' i' n' d' i' f' e' r' e' n' d' i' p' r' o' s' e' i' m' t' i' j' e' n' t' i' y' e' t' d' i' c' a' l' i' o' t' i' j' e' n' t' i' y' d'
 d' a' t' e' i' n' e' n' a' d' i' c' a' d' i' c' i' t' i' n' t' i' a' e' n' t' i' y' d' a' l' i' a' d' i' c' a' f' e' d' e' .

ē tō eny et ō eny q̄ adū seu q̄ ord ad bñtū exā bñ q̄
d ad bñtū q̄ tū ad dñā oclō. u ē eny q̄ ord ad bñtū
Nūy exā neg any.

25

Deind diquis bñy et sic tō eny includit
expte in ente. Si sumat q̄ ord ad bñtū
Nūy exā oclō. Si sumat q̄ ord ad alia bñtū q̄ dē dñā
neg bñy. ad in tō eny dñā. id dñā n̄ suffit q̄ p̄
q̄ dē ē eny in dñā, ord ad bñtū Nūy exā dē ulterius
bit dñā q̄ p̄ p̄ dñā tūy in ord ad bñtū dē tū tanq̄m dñā
dñā dñā tūy ut sic exprimat dñā in ord ad dñā bñtū
id est tō n̄ includit expte in dñā tūy dñā.

26

Aplicabz. tō eny q̄ dē exprimit in ord ad
bñtū dē tū tanq̄m dñā. id ē eny. q̄ ut
dñā exprimit in dñā tūy. q̄ ut dñā dñā. dñā eny
dñā tūy ad bñtū tūy et ad bñtū dñā q̄ n̄ expri-
munt in ente oclō. dñā eny dñā tūy ad dñā bñ-
tū tūy id ē ad dñā tūy. neg any et bñy quia
in ente bñtū dñā includit q̄ dē eny dñā tūy ad bñtū
Nūy exā. dñā dñā n̄ dñā dñā tūy exā dñā dñā
bñtū dñā id ē n̄ exprimit expte in ente id eny
ad dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā
eny expte.

27

Opp. 6 postum dñā dñā dñā dñā dñā dñā
dñā dñā in ord ad bñtū exā seu
potentē exite tū dñā dñā dñā dñā dñā dñā
dñā dñā. dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā
ut eny q̄ illud dñā n̄ includunt. Nūy dñā dñā dñā
postum dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā
q̄ illā dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā
nam dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā
dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā dñā

20 possum dubitare dicitur.

28

Si may e uain, quid dicitur in sapientia ad
dicitur intelligitur: scilicet uis, si ad teo sapientie.
Deinde in possum dubitare. Quod dicitur proinde extrinsece, nisi du-
bitantis ad an illud latet tunc dicitur: nemo enim potest esse certus in
Iudicium dicitur esse ens late dubitantis an possit extrinsece dicitur ens:
Sed hoc estate includit in illa. unde et dubitatur de ente seu
de ipso ad existendum, natus de deo dubitare dicitur per se, dat.

29

Ex q potest solus adhibere may, possum in
obscure certam omnem mayam qm illa dicitur
ad presentiam extrinsece si illa n dicitur, ut ens late seu dicitur
ad ee late, n tunc possum illa dicitur ad ens late qm illam
dicitur ad presentiam extrinsece: insuper in cogiti ens late qm cog-
nati ad presentiam extrinsece. Sed q magis dicitur potest quia omnem
maxa possum asserendit illam, qm eam n dicitur ad ens
late, ad ob hoc ostendit: dicitur ite, qm dicitur includere pati
ens n potest ad ee late, ad illud pati includit, et glori
possum ad existendum.

30

Inte: 1o: n dicitur dicitur aliquid latet, ut patet
dare certam efficit atq illa dicitur ad presentiam
extrinsece: q ad n erit id dicitur late ad presentiam
atq id dicitur ad presentiam extrinsece. Sed potest in causis dicitur qm
et q dicitur potest, dicitur in illas ostendit, ad ostendit qm ad
dicitur ad presentiam, dicitur inquam dicitur potest. Et nam
ait, dicitur potest, qm in eo qm dicitur aliquid ad late,
debet illud dicitur ad presentiam extrinsece, ita ad si dubitatur de ill-
ius ee late, ad dubitatur dicitur potest ad existendum. Si cogna-
tur aliquid entem ad latem, ad illa debet cogniti ad presentiam
extrinsece.

31

Ex q ad certam n potest dicitur aliquid entem

Diā, t'ed p'iu' operoꝝ ni in ex p'iu' q' d'cipite p'p'ny - t'
tere. nulla in ontas f'icta aut p'p'ny a' lali t' f'icta
p'it eā p'iu' operoꝝm laliū: q'nd' it' asp'endim' alijmā
operoꝝm q' q' d'cipit' d'p'natim operoꝝm i' m'ra laliū
d' p'ostea ing'it' q' d' p'p'ny t'p' d'cipit' n' p'p'ndim' ab illis
d'cipit' n'q' ex p'io aiij. d' in ead' op'io q' d'cipit' d' d'cipim' q'
ut p'iu' operoꝝm illa ed d'cipit' d' p'p'ntim extōre p' d'rio
p'cedente dixim' q' d' d'cipit' d' p'p'ntim d' d'cipit' d' d'cipit' d'
minis, et sic d' p'p'ntim lū d' d'cipit' n' p'p'ntim d' d'cipit' d' d'cipit'
q' d' d'cipit' p'p'ntim operoꝝm laliū.

32

Int' 2°. Cū p'it d'cipi aliq' op'ia q' d'cipiatur
ex p'p'na ex p'io aiij, an sit una ead' d' d'cipit' q'
sunt attributa totius entis q' tunc d'cipit' t'p' op'ia q' d'cipiatur
d' d'cipit' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q'
necesse q' d' d'cipit' in ord' ad oia sua d' d'cipit' q' d' d'cipit' q'
ueritatem, d' d'cipit' d' d'cipit' q' d' d'cipit' in ord' ad oia
op'iam q' d' d'cipit' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q'
q' d' d'cipit' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q'

33

Int' 3° possum d'cipere d'cipit' p' ord' ad oia
Sententias q' illū d'cipiam q' ord' ad oia q' d'
Entes q' d' possum d'cipere d'cipit' q' ord' ad d' d'cipit' q' illud
d'cipiam p' ord' ad extiam. Et no' sciam: d' i. q' p'p'ntim
assim' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q'
d' d'cipit' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q'
d' d'cipit' in l' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q'
re at in d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q'
d' d'cipit' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q'
d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q'

Dubium 2um.

q' d' d'cipit' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q' d' d'cipit' q'

alteru' salutem & trauim alex. fratij e ille q' ens ignit 46
ab illu' id' optij p' ee unuy la et n' de t unuy e et d'et
nis e unuy ille optij q' in se a una simplex q' ab
alijs lat' dicit' lapid' s' p'ia p'ia e p'ia q' p'ia q' p'ia
uad' sic optij dicit unuy in aens et multiplex in legran-
to. V' nis e unuy ille optij q' h' d'et in se a una q' p'ia
D' ad lepra' unum in d'etum q' unum lapidem.

43 Optij dicitur ens e ipsum ens q' in opti
lati' dicitur d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
Ee t e unuy e t h' e unuy de q'nd' ab optij le ip' ad d' q'nd'
Vg d' lapir ab alijs lapidib' e unuy de q'nd' d' d' d' d' d' d' d'
alijs d'
par h' d' d' d' d' ab oib' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d'

44 La latus optij fratij entij in fa' sua l'abi tuda
e unuy de. In sua M' et H' d'. P' q' h' d' d' d'
Et optij quod sunt contra partia d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
infinita illy iis q'nd' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
D' n' h' alijs d'
Vad'
h' de n'c h' ens unu' h' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
H' d'
e unum aum: h' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d'

45 Sic rigores d' optij fratij entij in Bi' d'it
s' d'
a' d' p' d'
d'
q'nd'
q'nd'
d'
d'
d' d'